

Oan 't kleine revierke – J.J. Cremer

Aan de Linge : Over-Betuwsche vertelling. Handschrift gedateerd: 21 juni -3 oktober 1862. Fol. 2-23: oorspronkelijke handschrift. Fol. 25-51: afschrift 'ter voordracht' v; Het oorspronkelijke handschrift is gedateerd 21 juni-eind augustus 1862, het afschrift 2 september-3 oktober 1862 Handschrift in de Koninklijke bibliotheek. 52 fol. /

1e druk in: Geïllustreerd stuivers magazijn, januari 1863

2e druk in: Distels in 't weiland : Over-Betuwsche vertellingen. Leiden : A.W. Sijthoff, 1865. Bevat : Oan 't kleine revierke.

3e druk in: Nieuwe Over-Betuwsche vertellingen. Leiden : A.W. Sijthoff, 1867. p. 254-299.

4e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden : A.W. Sijthoff, Leiden [1872] - Bevat: Oan 't kleine revierke, p. 1-46. En Kruuzemuntje en Van binnen en van buuten.

5e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden : A.W. Sijthoff, 1877. p. 1-46. Bevat 8 andere novellen.

6e druk in: Overbetuwsche novellen Oan 't kleine revierke. Kruuzemuntje. Van binnen en van buuten. Amsterdam : Gebr. Koster, [1878]. p. 1-46.

7e druk in: Overbetuwsche novellen. Romantische werken, deel 12. Amsterdam: D. Noothoven van Goor, 1881. p. 169-204.

8e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden : A.W. Sijthoff, ca. 1881. 7^e druk. p. 157-190. Vijftigcents-editie, no. 18.

9e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden : A.W. Sijthoff, ca. 1900. 9e druk. p. 157-190. Vijftigcents-editie, no. 18.

10e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden : A.W. Sijthoff, ca. 1905. 10e druk. p. 157-190. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

11e druk in: Leidsche herdrukken. Leiden : A. W. Sijthoff, 1905. Leidsche herdrukken no. 3. 't Blinkende hoantje - Oan 't kleine revierke.

12e druk in: 't Pauweveerke, enz. tien novellen. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij., [1909]. p. 38-71. Bibliotheek voor het Nederlandsche volk. Deel 2. (Nieuwe uitgave van de Leidsche herdrukken).

13e druk in: Overbetuwsche novellen: 't kriegende kriekske [...et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij., ca. 1920. 11e druk. p. 157-190.

14e druk in: Overbetuwsche novellen: 't kriegende kriekske [...et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitgeverij, ca. 1935. 12e druk. Romantische werken. p. 157-190.

15e druk in: Overbetuwsche novellen: 't kriegende kriekske [et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitgeverij n.v., [1940]. 13e druk. 365 p.

16e druk : Oan 't kleine revierke ; met teekeningen van G.G.F. van Vliet. Den Haag : Boek en

Periodiek R.L. Goddard, 1946. 110 p. : ill. ; 20 cm. De onvergankelijken; no. 3. Met een levensbeschrijving over J.J. Cremer.

17e druk in: Schoeffele ien de hof : Betuwsche vertellingen. Nijmegen : Drukkerij Trio, 1980. p. 95-123. Bewerkt door Thijs van Woerkom.

18e druk in: Distels in 't weiland : Over-Betuwsche vertellingen ... [ingeleid door H.J. Eijssens. 's-Gravenhage : Kruseman's uitgeversmaatschappij b.v., [1980]. p. 205-242. Met afb. Fotografische herdruk van de uitgave uit 1865.

Bewerking voor het toneel:

De bouw knecht van 't Putterserf. Bewerkt door L. v.d. Heide. Zwolle : H.H. Kok Bzn., 1946. Vrije toneelbewerking in vier delen.

Handschrift Oan 't kleine revierke:

7

abschrift von J. G. O.

As usual.

July 30th 1862

25

Aan de Linge
Over Betuursche Vertelling
door
J. J. Cremer.

2 Sept 62

Hij nooit van de Linge ien de Betuur geheard
hadt dan Louij op 't heele ding geen arg hebben
Zoon onneusel schoap van 'n ding ast is.
Meister ien 't school leert oan de kienders, dat 't
es revier is die van 't Oost naar 't West, krek mid-
den deur de Betuur geet; moar - as nou de Linge
en revier is, wat motten dan de Riien en de troal
wel mēren die de heele Betuur ien der erms houwe
wat blief? Hij meint dat ie van de bagen kuint
Zoo as meester seit dat de revier doen, dan Bij krek
van de vries; 't schoap van 'en ding is van lige komaf.
Oby 't oume kastelje Doorenburg of uut den hoek van
gend mot ie zoo wat uut de mēterings kommen en
huumt ze um, ook nog 'n heel eind vriejer niks
meer as de mēteringsike wal.

De kuint er krek van zeggen maj wilt, moar toch.
Toch itt 'en oarig dingke. Zoo zuntjes heer stemmiert
ie moar root, krek as 'en oal op 't drouge, en, as ie
praaten krek wat zou ie de reul van de Betuur vertel
Jo, as ie zoo stillekes root truuft en kabbelt
en knabbelt oan zien boord, dan smuspett ie
toch zuntjes tegen 't lies dat hum groot, en fluit.
teit ie heel wat oarig.

Niemoad, 't is zoo moovi langs zien weg; ten lin-
ker en rechter, bōvenop de vette klei, ist alles met
Zigheid en vollijheid en feisfzheid! Thier de
hoared en meit wat stoan ze meer gelp, gund
dat goudgile zoad, wat flonkert 'et zonnig;
daar, dat peerschgruine kleeverveld wat ruukt
'et naar keuning, jong minsen, wat ruukt 'et,

Voorleeshandschrift uit 1862 van Oan 't kleine revierke. Collectie Koninklijke Bibliotheek 134B11-51, fol 25ro.

Nieuw dagblad van sGravenhage, 14 november 1862:

bekomen heeft, niet gevaarlijk zijn. — Het klassieke Handels- en Effecten-
Blad heeft onzen talentvollen novellist, den heer J. J. Cremer, in eene
ambtelijke betrekking te Rotterdam geplaatst. In 't nummer van heden komt
een vrij sopperig verslag voor omtrent de novelle „Aan 't rivierken” door
onzen stadgenoot jl. Maandag avond in de vergadering van Oefening kweekt
kennis gehouden. Daar lezen wij met ronde woorden: dien avond trad als spreker
op de heer J. J. Cremer, Notaris te Rotterdam. O! klassiek Effectenblad! —

Rotterdamsche courant, 17 december 1862:

Met den volgende jaargang zal het „Geïllustreerd Stuivers-Magazijn” eene belangrijke wijziging ondergaan, zoowel wat het in- als het uitwendige betreft.

Nederlandsche auteurs van den eersten rang hebben zich tot medewerking verbonden en de nieuwe jaargang, welke de eerste eener nieuwe serie is, zal geopend worden met de nieuwe Betuwsche Novelle van den heer J. J. **Cremer**, getiteld „Aan 't rivierke.”

Deze novelle zal geïllustreerd worden met zes gravures naar teekeningen van de heeren S. van den Berg en J. M. Schmidt Crans.

De volgende oorspronkelijke Novelle zal geleverd worden door den heer G. Keller.

Het formaat zal aanzienlijk worden vergroot, waardoor de inhoud nog uitgebreider en de druk veel duidelijker wordt.

Heeft de Penny litteratuur in Engeland het burgerrecht verkregen onder alle standen van de maatschappij, het is buiten twijfel dat ook het „Stuivers-Magazijn”, al is het nog zoo goedkoop, ook in de beschaafde

Twentsche courant, 14 februari 1863:

DEVENTER.

Letterlievend genootschap: Demosthenes.

*Groote Vergadering, mede voor Dames, op
Maandag den 16. Februarij '65,
in de Schouwburgzaal.*

Spreker. de Heer **J. J. CREMER.**

Bewyzen-van-toegang, à f1.50 voor een vreemdeling, en f0,75 voor een Dame, zijn verkrijgbaar by den heer A. J. WILHELM, Jr., Penningmeester, en by den heer J. v. EEDE, Jr., ten wiens huize men zich teffens kan doen inschryven ter verkryging van zitplaatsen, waar van de verloting, op den gewonen voet, zal plaats vinden op den dag der Vergadering, des namiddags te 2 uren.

Namends 't Bestuur,
J. H. ANKERSMIT, W. ZOON,
Voorzitter.

F. RALAND,
Schryver.

Nieuw dagblad van sGravenhage, 19 februari 1863:

— Gister avond is de heer J. J. **Cremer** van 's Hage in de vergadering van het genootschap Demosthenes alhier opgetreden, waar de gevierde novellist voor eene talrijke en door hem als geboeide schare, zijne allerliefste Betuwsche vertelling „Aon 't kleine rivierke” heeft voorgedragen.

Zutphensche courant, 21 februari 1863:

B I N N E N L A N D.

Zutphen, 20 Februarij 1863.

— Naar wij vernemen zullen onze stadgenooten weder spoedig in de gelegenheid zijn, den door zijne Betuwsche novellen zoo bekenden heer J. J. **Cremer** te hooren.

De gevierde schrijver heeft aangenomen tegen den 12 Maart e. k. in de gehoorzaal der groote societeit eene voordragt te houden.

Tevens bestaat het voornemen, in den volgenden winter eenige letterkundigen uit te noodigen, tot het houden van lezingen, die in de groote steden van ons land, met zooveel genoegten zijn gehoord.

Zutphensche courant, 28 februari 1863:

B I N N E N L A N D.

Zutphen, 27 Februarij 1863.

Lochem, 26 Febr. Velen zullen gewis met genoegten vernemen, dat de heer J. J. **Cremer** uit 's Hage, zijn voornemen heeft te kennen gegeven, om tijdens zijn aanstaand verblijf te Zutphen, ook weder zijne vrienden alhier te bezoeken, en dan op Maandag 16 Maart, des avonds te zeven uur, in de Societeits-Zaal, zijne nieuwe Betuwsche Novelle „Aon 't kleine rivierke” tot een weldadig doel voor te dragen.

Nieuw dagblad van sGravenhage, 10 maart 1863:

Wij gelooven niet aan dusgenaamde universele talenten. Er waren wel immer, er zijn misschien nog reuzengeesten, krachtig genoeg om alles te omvatten, maar in elk geval, zij maken eene heele kleine minderheid uit, zelfs onder de erkende talenten. Ook aan 't gebied der Koningen van den geest zijn, onzes inziens, grenzen gesteld, eigenaardige grenzen, waarbuiten ze ophouden Koningen te zijn. Talent en individualiteit hangen te naauw zamen, dan dat het talent levensvatbaarheid zou blijken te hebben, ook op dat gebied, waar de individualiteit zich niet t' huis gevoelt, en zich niet vrij beweegt. Als het genie zijsprongen waagt, dan loopt het niet minder dan een alle-daagsch menschenkind gevaar om in de strengen verward te raken.

't Deed ons ter wille van den genialen **Cremer** leed, toen we het gerucht opvingen dat hij, voornemens zijnde eergister eene letterkundige

Zutphensche courant, 11 maart 1863:

Op Zaterdag den 14 Maart e. k.,
zal de Heer J. J. **CREMER**, in de ge-
hoorzaal der Groote Societeit te **ZUTPHEN**, des
avonds ten 7 ure voordragen, zijne nieuwste
Novelle :
„Oan 't kleine Revierke.”
Toegangkaarten à f 1.25, zijn verkrijgbaar
bij den kastelein der Groote Societeit.
Plaatsen kunnen besproken worden à 10 cts.
den 14 Maart 's middags 12 uur.

Dagblad van ZuidHolland sGravenhage, 18 maart 1863:

Door **GEBROEDERS BELINFANTE** te 's Hage,
is ALOM VERZONDEN: de Eerste Maandelijksche Aflevering van het
Geïllustreerd Stuivers Magazijn,
TIJDSCHRIFT VOOR IEDEREEN.
Deze Aflevering vormt een fraai boekdeel, waarvan de inhoud gelijk staat met **20 vellen**
druks en kost slechts 25 Cents, terwijl de gewone prijs zou zijn
drie Gulden.
De opgang die dit Tijdschrift maakt is dan ook zonder voorbeeld hier te lande. Reeds is
de opslag tot 8000, **zegge acht duizend**, Exemplaren gestegen en nog neemt het getal
Geabonneerden dagelijks toe.
De Inhoud dezer Afl. bestaat uit: de nieuwe Betuwsche Novelle van den Heer **J. J. Cremer**,
getiteld: **Aan 't Revierke**, geïllustreerd met zes Platen, geteekend door de Heeren
S. v. D. BERG en SMIT CRANS. — **Onder de zeeroovers op de Soeloe-eilanden.** —
Drie dagen in Zweden. — **Het avontuur van den Professor.** — **Het**
goedkoop kasteel. — **De jongelingsjaren van Franklin.** — **Margaretha.**
Voorts eene menigte **Wetenswaardigheden, Schoone gedachten, Wenken,**
Raadgevingen, Anecdotes en Varia.

Zutphensche courant, 18 maart 1863:

Nadat wij Zaterdag morgen ons verlustigd hadden in het beschouwen van ware kunststukken, schonk ons de avond een ander genot, daar het ons voor de derde maal in een betrekkelijk kort tijdsverloop gegund werd den heer **Cremer** voor ons te zien optreden om ons zijne nieuwste novelle „aon 't kleine revierke” met zijn éénig talent te hooren voordragen. — „Wel harrejemig, wat is 't hier wärm, 't is hier krek zoo vol as en ei!” had hij in zijn Betuwsch wel kunnen zeggen toen hij de zaal binnentrad, waar eene menigte van bijna 400 menschen was zamengedrongen om den spreker te hooren, dat, naar ons inzien, duidelijk genoeg voor eene toenemende belangstelling getuigde. Wij noemden zijn talent eenig, en wezen er vorige reizen reeds op met hoeveel gevoel, met hoeveel smaak en afwisseling hij zijne novellen wist over te dragen: zijne buigzame stem, die hem den faussettoon der kinderstem evenals de bevende bastoon van den grijsaard, even goed het suizen van den wind als het loeijen der koeijen en het kakelen der kippen weet te doen nabootsen, heeft iets natuurlijk eenvoudigs

Nieuw dagblad van sGravenhage, 19 maart 1863:

* **Lochem**, 17 Maart. „Voor een weldadig doel zou de heer **Cremer** uit 's Hage gister avond zijne novelle *Oan 't kleine revierke* ook hier ter stede voordragen,” en dat was voldoende om eene talrijke schare naar de groote societeit te lokken. Verscheidene gezelschappen waren van elders gekomen, en reeds een half uur vóór den aanvang was de zaal vol. **Cremer** betrad het spreekgestoelte en alles was stil, en hing tot aan het einde als het ware aan sprekers lippen. Het talent van den grooten novellist is te over bekend, dan dat wij er nog iets van zouden melden, alleen dit, ook hier heeft hij zijn roem waardig gehandhaafd.

Maart 1863:

Nadat wij Zaterdag morgen ons verlustigd hadden in het beschouwen van ware kunststukken, schonk ons de avond een ander genot, daar het ons voor de derde maal in een betrekkelijk kort tijdsverloop gegund werd den heer Cremer voor ons te zien optreden om ons zijne nieuwste novelle „aon 't kleine revierke" met zijn éénig talent te hooren voordragen. — „Wel harrejemig, wat is 't hier wärm, 't is hier krek zoo vol as en ei!" had hij in zijn Betuwsch wel kunnen zeggen toen hij de zaal binnentrad, waar eene menigte van bijna 400 menschen was zamengedrongen om den spreker te hooren, dat, naar ons inzien, duidelijk genoeg voor eene toenemende belangstelling getuigde. Wij noemden zijn talent eenig, en wezen er vorige reizen reeds op met hoeveel gevoel, met hoeveel smaak en afwisseling hij zijne novellen wist over te dragen: zijne buigzame stem, die hem den faussettoon der kinderstem evenals de bevende bastoon van den grijsaard, even goed het suizen van den wind als het loeijen der koeijen en het kakelen der kippen weet te doen nabootsen, heeft iets natuurlijk eenvoudigs dat men zelden in zulk eene hooge mate vindt, zoodat het boeiende van zijne voordragt daardoor bijna alléén wordt teweeggebracht. Met dit stemgeluid paart hij eene mimiek, zoo natuurlijk, zoo toepasselijk, ja zoo onnavolgbaar, zouden wij haast zeggen, dat ieder zijner voordragten voor het groote getal ware en pseudo-verhandelaars en declamatoren honderde lessen bevat. Onder de uitstekend voorgedragen stukken uit bovengenoemde novelle noemen wij vooral: Lammerts staan op het land, waar hij tegen de ploeg leunende zijnen pijp zal opsteken, zijn vertoeven in „de staosiekaomer" en „ankieken van van Speijk", het staan van den grijsaard om zijn koebeest voor 't laatst nog wat hooi te geven; Lammerts gluren door eene vensterreet, waarbij de breede rug, die als „en kikkert op- en neergeet", hem het zien belet, en eindelijk vooral het verschijnen van den honderdjarigen man op den zaaddorsch.

Wij kunnen ons echter niet onthouden van er bij te voegen dat al was de voordragt nog zóó aangrijpend en voortreffelijk, wij aan de voorgedragen novelle zelve lang die letterkundige waarde niet toekennen, welke hij „het blinkende haantje" of „broër Jaopik" verdienen: dit scheelt nog al veel; wel is er eene hoog zedelijke strekking in, meer misschien nog dan in de beide vorige, — want hier wordt de zondaar verbeterd, zooals in de andere novellen niet gebeurt — maar enkele stukken er van zijn niet zoo natuurlijk of rond afgewerkt, als wij dit van den heer Cremer gewoon zijn, die plotselinge liefdesverkoeling jegens Lammert, en vrijage van Trieneke met Leendert van 't Lingeland, 't is, meenen wij, wat al te veel filosofie en onbezorgdheid tevens bij het lieve boerinnetje verondersteld; het binnendringen van den luitjaard in het pronkvertrek van vrouw Willems is al heel zonderling, al leverde het ook nog zulke flinke passages op, om de voordragt en mimiek te doen uitkomen, en dan die plotselinge bekeering door een koudwaterbad, terwijl de zondaar, die ons wordt voorgesteld, toch niet alleen een luitjaard, maar tevens een onmenschen is, die in zulk boos winterweêr zijn naaste laat kermen en schreeuwen, en doet alsof hij het niet hoort, zelfs niet eens mede wil gaan als anderen te hulp snellen, die in hunne afwezigheid steelt, (waarom liet de heer Cremer die passage weg, waarbij Lammert een paar kwartjes speelgeld steelt? was het omdat het stuk anders te lang duurde, of dat hij begreep dat hij zijne hoofdfiguur al slecht genoeg had gemaakt?) die zijn ouden grootvader laat hongertijden, terwijl hij zelf naar de herberg loopt, kortom die zich zelven in een' droom reeds aan de galg ziet. Wij gelooven dat hier de overgang van ondeugd tot deugd wel wat gedwongen en al te plotseling is, terwijl kort daarop die deugd beloond wordt door het weder in dienst nemen bij haar, die hij het zwaarst heeft beleedigd, en die zijn grootvader, en dus eigenlijk hem, een huisje ten geschenke geeft, en dat alles nog wel op voorspraak van Triene van 't Putterserf, die gezworen heeft, „weg mit hum". Nog iets vreemds, hoewel van minder belang, is dat wij „den mèlmuus", dien wij in de herberg als drinker en speler van „petoet" hebben leeren kennen, weinige dagen daarna bij vrouw Willems als bouwknicht in dienst zien, terwijl hij daár weêr door Lammert vervangen wordt. Doch genoeg — wij maakten deze opmerkingen in 't geheel niet om iets af te dingen op de voordragt van den liefkoosden spreker, die was als altijd meesterlijk en onverbeterlijk, en deed, geloven wij, menigeen verlangen dat het niet de laatste maal mogt zijn dat hij voor ons optrad.

Zutphensche courant, 21 maart 1863:

Lochem, 18 Maart. De door den heer **Cremer** jl. Maandag avond alhier gehouden voordragt zijner laatste novelle „Oan 't kleine revierke” heeft ten volle aan de verwachting beantwoord. De opbrengst, voor een weldadig doel bestemd, bedroeg f 130.

Provinciale Noord Brabantse en s Hertogenboscher courant, 10 april 1863:

Door **GEBROEDERS BELINFANTE** te 's Gravenhage,
is **ALOM VERZONDEN**: de Eerste Maandelijksche Aflevering van het

GEILLUSTREERD STUIVERS MAGAZIJN,
TIJDSCHRIFT VOOR IEDEREEN.

Deze Aflevering vormt een fraai boekdeel, waarvan de inhoud gelijk staat met **20 vellen druks en kost slechts 25 Cents**, terwijl de gewone prijs zou zijn **drie Gulden**. De opgang die dit Tijdschrift maakt is dan ook zonder voorbeeld hier te lande. Reeds is de oplage tot 8000, **zegge acht duizend**, Exemplaren gestegen en nog neemt het getal Geabonneerden dagelijks toe.

De Inhoud dezer Afl. bestaat uit: de nieuwe Betuwsche Novelle van den Heer **J. J. CREMER**, getiteld: **Aon 't Revierke**, geillustreerd met zes Platen, geteekend door de Heeren **S. v. D. BERG** en **SMIT CRANS**. — **Onder de zeeroovers op de Soeloe-eilanden**. — **Drie dagen in Zweden**. — **Het avontuur van den Professor**. — **Het goedkoop kasteel**. — **De jongelingsjaren van Franklin**. — **Margaretha**. Voorts eene menigte **Wetenswaardigheden**, **Schoone gedachten**, **Wenken**, **Raadgevingen**, **Anecdotes** en **Varia**.

 Zij die zich met de verspreiding van dit Magazijn willen belasten, adresseren zich met *franco* Brieven tot de Uitgevers. (12601)

Nieuw dagblad van sGravenhage, 6 november 1863:

* **Wageningen**, 4 Nov. De gister door den gevierden novellist, den heer **J. J. Cremer**, ten voordeele van de Protestantsche bewaarschool te dezer plaatse, gehouden voordragt van zijne Betuwsche vertelling „Aon 't kleine rivierke” heeft netto f 221.25 opgebracht.

Afbeeldingen uit 1865.

Opregte Haarlemsche courant, 16 januari 1873:

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.
Haarlem, 15 Januarij. In eene gisteren-avond in den Nieuwen Schouwburg alhier gehouden buitengewone vergadering der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen trad als spreker op de heer J. J. **Cremer**, van 's Gravenhage. Met zijn eigenaardig talent droeg hij de overbetuwsche novelle „Aon 't kleine Rivierke” voor, en hij werd door de in buitengewoon groot aantal opgekomen leden met hunne dames tot het einde toe met onverdeelde aandacht en belangstelling gevolgd.

Opregte Steenwijker courant, 28 april 1873:

— Den 21 April zal de heer **Cremer** hier eene voordragt houden. Dat niemand de gelegenheid om hem te hooren late voorbijgaan! Mogten sommigen van hier of van elders niet weten, bij wie zij zich van een toegangskaartje à *f* 1 moeten vervoegen, dan is de uitgever dezer courant bereid het hun te melden.

— Voor een publiek van omstreeks twee honderd personen droeg *Cremer* hier Maandag avond een zijner novellen voor, getiteld: Oan 't kleine Revierke.

Wij hebben er geen pen voor, om te schetsen wat hij geschilderd heeft en zullen ons wel wachten, eene poging te wagen om in hoofdrekken weer te geven, wat hij in de fijnste bijzonderheden van 't Geldersche landleven, van 't Geldersche volkskarakter ons heeft verteld. Die er bij is geweest, heeft het gevoeld en voor hem, die er niet was, zou onze schets te onvolkomen zijn. Het eigenaardig talent van den heer **Cremer** is in één woord boven onzen lof verheven.

Hij toovert met het woord en de gebaren en bederft niets door overdrijving. Hij is schilder en acteur, zooals in zijn karakter op letterkundig terrein nog een tweede moet worden gezocht.

Dagblad van Zuid-Holland en sGravenhage, 29 november 1876:

Oefening kweekt kennis.

Gister-avond was den leden van *Oefening* een zeldzaam genot bereid. De heer J. J. Cremer trad toch weder op. Geen wonder dat de zaal tot in haar uiterste hoeken met een belangstellend gehoor niet slechts gevuld, maar overvuld was. En ook nu vond hij waardering en verwierf aller toejuiching.

Het talent van den heer Cremer is dan ook van dien aard, dat men niet moede wordt het te bewonderen, want het is als 't ware telkens nieuw. Niemand zal hem noemen den grootsten schrijver of novellist van het land; maar de uitnemendste spreker, wij zouden bijkans zeggen de meest dramatische redenaar, verdient hij ongetwijfeld te heeten.

En is hij dan al niet de grootste auteur, moet hij wijken voor een schrijvers-talent als bv. dat van een mevrouw Bosboom-Toussain, toch komt hem in zijn genre de kroon der eere toe; als novellist van de Betuwe is hij onverbeterlijk.

Wie toch kan het leven der Betuwers schetsen zoo als hij? Wie weet daarbij te grijpen in het hart en het gemoedsleven zoo als hij?

Geniet men veel als men Cremer's Betuwsche novellen leest: men leert hem nog hooger plaatsen, nog meer lief hebben bovenal, als men ze hem hoort voordragen. Dan eerst komen elk woord, elke trek, elk denkbeeld tot hun ware regt. Men leeft dan eerst ten volle mede met de helden en heldinnen van zijn dichterlijke vinding, en die toch op zoo eenvoudig een tooneel zich bewegen en in schijnbaar zoo alledaagsche toestanden worden voorgesteld, maar wier aandoeningen en gewaarwordingen dikwerf van zoo diep tragischen aard zijn en ons toonen doen hooren, die ook trillen in het meest ontwikkeld menschenhart.

Don't kleine revierke, de novelle waarop Cremer ons gister-avond vergastte, is ook zulk een proeve van zijn talent.

Reeds eenmaal hadden wij het voorrecht gesmaakt het hem te hooren voordragen, nu veertien jaren geleden, doch het was ons, als hoorden wij het nu voor het eerst.

Is de intrigue hoogst eenvoudig: 't mislukken van Lammerts' huwelijk met 't rijke Trieneke, dat hij uit luiheid en hoogmoed tot vrouw begeerde, niet om haar, maar om haar vaders erf en erfenis, en 't geluk dat ten slotte Geertje, de tijdelijk miskennde, nog te beurt valt, als Lammerts haar echt-vriend toch wordt: — de kracht van Cremer lag ook nu in de details. Ze allen te noemen zou ons te ver voeren; dit is trouwens niet noodig, want de kennismaking met *Don't kleine revierke* ligt onder ieders bereik, omdat het reeds 't licht zag.

Toch kunnen wij van enkele momenten niet zwijgen. De schildering van Trieneke en Lammerts, als deze laatste den angel van den hoogmoed in het hart der eenvoudige en arbeidzame maagd tracht te slaan; de openbaring van Lammerts traagheid en opkomenden hoogmoed op het ploegveld; straks, Lammerts ontmoeting met Geertje; Geertje's zielestrijd; de scène tusschen moeder en zoontje op 't Putters-Erf; Lammerts' voorbarig hoogmoeds-genot in de pronkkamer van de boerderij; bij Lammerts' grootvader, aan den vooravond van den dag, waarop de laatste koe zal worden te gelde gemaakt; vooral het tafereel in den koestel; de wedergeboorte van Lammerts op 't arbeidsveld, en dan het slot-tooneel op 't Putters-Erf, op grootvaders honderd-jarig oogstfeest, — ziet, dat alles is roerend schoon en ontlokte, bij het heengaan, aan allen, die gevoel hebben voor 't waarachtig verheffende in de kunst zooals zij weet na te schetsen wat de natuur en 't menschen leven te zien geven, een nieuwen lofspraak op Cremer en een woord van innigen dank voor het heerlijk genoegen, aan honderden bereid.

Oprechte Steenwijker courant, 24 september 1877:

— Op 8 October e.k. zal de heer J. J. Cremer
te Meppel spreken.

Oprechte Steenwijker courant, 15 oktober 1877:

— De heer J. J. Cremer uit den Haag heeft
te Meppel zijne bekende novelle: „Aan 't kleine
rivierke” met succes voorgedragen.

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 13 januari 2022.